

TÜRKİYE ERMENİLERİ PATRİĞİ SEÇİM SÜRECİ HAREKETLENDİ

Mehmet Oğuzhan TULUN

Analist

Analiz No : 2017 / 12

26.05.2017

2010 yılından bu yana İstanbul Ermeni Patrikhanesinin yönetimini üstlenen Patrik Genel Vekili Başepiskopos Aram Ateşyan, 24 Mayıs 2017 görevinden istifa ettiğini açıklamıştır.[1] Ateşyanın istifa nedenini anlaşılabilmesi için Türkiye Ermenileri Patriği seçimi ile ilgili sürece değinilmesi gerekmektedir.

Yeni bir Türkiye Ermenileri (İstanbul) Patriği seçimi, uzun yıllardır Türkiyenin Ermeni topluluğunu meşgul eden ve bu topluluk içerisinde ciddi tartışmalara sebep olan bir mesele olmuştur.[2] Mesele, 2008 yılı itibariyle Türkiye Ermenileri Patriği II. Mesrob Mutafyan'ın hastalığı sebebiyle artık görevini yerine getiremez hale gelmesiyle başlamıştır. Patrik fiili olarak görevine yerine getirmemesine rağmen, hâlâ hayatta olduğundan dolayı (Kilise gelenekleri buna izin vermediği için) yeni bir patrik seçilememiştir. Bu sebeple 2010 yılında geçici bir çözüm olarak Başepiskopos Aram Ateşyan Patrik Genel Vekili olarak göreve atanmıştır. 2016 yılında ise İstanbul Ermeni Patrikhanesi Ruhaniler Genel Meclisi II. Mesrobu emekli etmiş ve patrik seçimi yapılacağını açıklamıştır. Mart 2017de ise Patrik seçiminin yürütülmesiyle yetkili olan bir değabah (kayyum[3]) seçimi yapılmış, Almanyadaki Ermenilerin ruhani önderi Başepiskopos Karekin Bekçiyan kayyum seçilmiştir. Ancak İstanbul Valiliği yazılı bir açıklamayla patrik seçim sürecinin mevcut haliyle Ermeni topluğunda huzursuzluk yarattığını belirtmiş ve özetle kayyum seçiminin Devlet nezdinde bir resmiyeti olmadığını ve Patrik Genel Vekili Ateşyanın resmi olarak görevine devam ettiğini ifade etmiştir.[4]

Valiliğin bu açıklaması sonucunda Patrik Genel Vekili Ateşyan görevine devam edeceğini açıklamış ve özetle yeni patrik seçimi için koşulların uygun olmadığını belirterek patrik seçimi yapılmasını daha ileri bir tarihe bırakmıştır. Ancak Ateşyan, Patrik Genel Vekili olduğu süre boyunca olduğu gibi, bu açıklamadan sonra da Türkiye karşıtlığıyla bilinen Ermeni diasporası ve Türkiyede öncülüğünü Agos gazetesinin yaptığı bir kesim tarafından yoğun bir karalama kampanyasına maruz kalmış ve adeta dışlanmaya çalışılmıştır (bu karalama dışlanmanın sebeplerine önceki bir yazımda değinilmiştir[5]). Ateşyan bu

kampanya sırasında sürekli yerilirken, Karekin Bekçiyan ise bir patrik adayı olarak sürekli olarak övülmüştür. Hatırlatılması gereken bir husus, Bekçiyanın 2000li yılların başından bu yana Almanyanın Ermeni iddialarını benimseyen ve Alman Protestan kilisesinin desteğini de arkasına alan Türkiye karşıtı çeşitli faaliyetlerin yürütülmesine katkıda bulunmuş olmasıdır.[6]

İstifa etmesi yönündeki tüm baskılara rağmen Patrik Genel Vekili Ateşyan görevini 24 Mayısa kadar sürdürmüştür. Ateşyan, [patrik] seçim sürecinin önünün açılması için ve gördüğü lüzum üzerine istifa ettiğini bildirmiştir ve sürecin selameti açısından üzerine düşeni her zaman yapmaya hazır olduğunu da belirtmiştir.[7] Ancak Ateşyan, yeni patrik seçilene kadar Patrikhanenin olağan işlerini yönetmeye devam edeceğini ifade etmiştir. İstifasının ardından Ateşyan, patrik seçim sürecinin yürütülmesi için Kayyum Bekçiyana mektup yazmış ve onu Türkiyeye davet etmiştir. Mektubunda artık patrik seçimi için koşulların olgunlaştığını ve bu konuda devlet kurumlarından olumlu işaretler aldığını bildirmiştir. Ateşyan, tüm baskılara rağmen neden istifa etmediğini Bekçiyana yazdığı mektupta şu şekilde açıklamıştır:[8]

> Genel vekillik görevimizi esas olarak iki hususu gözönünde bulundurarak sürdürdük. Birincisi devlet karşısında Patrikhane sahipsiz ve başsız kalamazdı. İkincisi ise devletle uyum içinde ilerlemeden patrik seçiminin fiilen imkansız olduğuydu. Bu iki zaruri şartı göz önünde bulundurarak ve Patrikhanemizin bekasını tehlikeye atmamak adına sayısız fedakarlıklarda bulunduk ve bizi yıpratmaya yönelik kasıtlı protestolara göğüs gerdik. Bütün bunları Patrikhanemizin çıkarlarını gözeterek yaptık.

Ateşyan, Bekçiyan dışında aynı zamanda (Ermenistanda konumlanmış olan) Eçmiadzin Ermeni Katolikosluğunun ruhani önderi II. Karekine de bir mektup göndermiş ve istifası ve seçim süreciyle ilgili açıklamalarda bulunmuştur.[9] Burada not edilmesi gereken husus, Türkiyeye karşı yapıcı olmaktan uzak tutumuyla tanınan II. Karekinin, yetkisi olmamasına rağmen İstanbul Patriği seçim sürecine geçmişte müdahale etmeye çalışmış ve başka bir vesileyle Ateşyanı alenen dışlamış olmasıdır.[10] Eçmiadzin Katolikosu, Ermeni Apostolik Kilisesi en üst düzey yetkilileri arasında (Eçmiadzin Katolikosu, Kilikya Katolikosu, İstanbul Patriği ve Kudüs Patriği) kilise geleneklerine göre eşitler arasında birinci sayılmaktadır. Ancak içişlerinde idari bağımsızlığı bulunan İstanbul Ermeni Patrikhanesinin önderi olan Ateşyanın, normal şartlarda Patrik Seçim süreci ile ilgili Türkiye dışı bir makama herhangi bir açıklama yapma zorunluluğu bulunmamaktadır. Dolayısıyla, Ateşyanın bu konuda II. Karekine herhangi bir açıklamada bulunma ihtiyacı hissetmesi bile Türkiye dışından Ateşyana karşı ne kadar büyük baskı yapıldığını ortaya koymaktadır.

Ateşyanın görevinden çekilmesi ve Bekçiyana yapılan davet ile beraber, patrik seçim süreci belirgin bir şekilde hareketlenmiştir. Ateşyan patrik seçimi için koşulların artık uygun olduğunu açıkça ifade etmiş, Bekçiyan ise on gün içerisinde Türkiyeye geleceğini açıklamıştır. Bekçiyan bu gelişmelerden yakın bir zaman önce II. Karekine ziyaret için Eçmiadzine gitmiş,[11] sonrasında ise Moskovada düzenlenen, II. Karekinin başkanlığını ettiği ve Bekçiyanın kayyumluğuna destek çıkan dini bir toplantıya katılmıştı.[12] Bekçiyan, Türkiyeye on gün içerisinde dönmeden önce Almanyada bazı randevuları katılması gerektiğini açıklamış, ancak Almanyada kimlerle görüşeceğine bir açıklık

getirmemiştir.[13] Türkiyeye döndükten sonra Bekçiyan kayyum olarak seçim sürecini daha fazla gecikme olmadan bir sonuca ulaştırmakla yükümlü olacaktır.

Patrik seçimi ile ilgili ortaya çıkan tartışmalar sırasında patrik adayı olacağından bahsedilen dört isim öne çıkmıştı: Aram Ateşyan, Karekin Bekçiyan, İstanbul Ermeni Patrikhanesinin Ruhani Kurul Başkanı Episkopos Sahak Maşalyan ve Ermenistanın Gugark bölgesi ruhani önderi Başepiskopos Sebuh Çulcuyan (beşinci isim olarak ABDnin doğu eyaletlerindeki Ermenilerin ruhani önderi Khajag Barsamiandan da söz edilebilir, ancak kendisinin isminden bu aşamada patrik adayı olarak söz edilmemektedir). Bu isimlerin hepsi de Türkiye Ermenileri Patriği olabilmek için gerekli olan Türk vatandaşlığına sahiptir. Ancak bu aşamada sadece Ateşyan ve Bekçiyanın aday olacağı kesin gibi gözükmektedir. Patrik seçiminde adayların ne kadar başarılı olacağına dair bir tahminde bulunmak güçtür. Bekçiyanin adaylığı ise, Almanyada sergilediği tutum göz önünde bulundurulduğunda, Türkiyenin Ermeni topluluğuna veya bu topluluk ile Devlet arasındaki ilişkilere nasıl bir katkı sağlayacağı soru konusu olabilecektir.

**Fotoğraf: Agos*

[1] Ateşyanın istifasıyla ilgili açıklama Patrikhane internet sitesinde şu anlık için sadece Ermenice olarak paylaşılmıştır: ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ, *Türkiye Ermenileri Patrikliği*, Mayıs 24, 2017, eşirim tarihi Mayıs 26, 2017, http://www.turkiyeermenileripatrikligi.org/site/hy/%D5%B5%D5%A1%D5%B5%D5%BF%D5%A1%D6%
. Ancak açıklamanın içeriğiyle ilgili kısımlar Türkçe haber kaynaklarına yansımıştır: Miran Manukyan ve Uygar Gültekin, Ateşyan nihayet görevi bıraktı, *Agos*, Mayıs 25, 2017, erişim tarihi Mayıs 26, 2017, http://www.agos.com.tr/tr/yazi/18588/atesyan-nihayet-gorevi-birakti

[2] Meselenin detaylı geçmişi için bakınız: Mehmet Oğuzhan Tulun, "Türkiye Ermenileri Patriği Seçimi Tartışmaları Yine Alevlendi," *Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM)*, Yorum No.2016 / 62, Kasım 10, 2016, erişim Mayıs 26, 2017, http://avim.org.tr/tr/Yorum/TURKIYE-ERMENILERI-PATRIGI-SECIMI-TARTISMALARI-YINE-ALEVLENDI ; Mehmet Oğuzhan Tulun, Türkiye Ermenileri Patriği Seçimi Tartışmaları Devam Ediyor, *Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM)*, Analiz No.2017 / 9, Şubat 24, 2017, erişim tarihi Mayıs 26, 2017, http://avim.org.tr/tr/Analiz/TURKIYE-ERMENILERI-PATRIGI-SECIMI-TARTISMALARI-DEVAM-EDIYOR ; Mehmet Oğuzhan Tulun, Türkiye Ermenileri Patriği Seçimine Dış Müdahale, *Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM)*, Analiz No.2017 / 11, Mart 15, 2017, erişim tarihi Mayıs 26, 2017, http://avim.org.tr/tr/Analiz/TURKIYE-ERMENILERI-PATRIGI-SECIMINE-DIS-MUDAHALE

[3] Patrik seçimleri haberini işleyen pek çok kaynakta değabah terimi kaymakam olarak çevrilmektedir. Oysa kaymakam, bir ilçede devleti temsil eden en yetkili yönetim görevlisi anlamına gelmektedir (Türk Dil Kurumu, Büyük Türkçe Sözlük). Kayyum ise, belli bir malın

yönetilmesi veya belli bir işin yapılması için görevlendirilen kimse anlamına gelmektedir (Türk Dil Kurumu, Büyük Türkçe Sözlük), ki bu tanım değabahın seçilme amacıyla örtüşmektedir. Nitekim patrik seçimleri haberini işleyen İngilizce kaynaklarda değabah, trustee olarak çevrilmektedir ve bu kelimenin karşılığı kaymakam değil, kayyumdur.

[4] Mehmet Oğuzhan Tulun, Türkiye Ermenileri Patrik Seçimine Dış Müdahale Devam Ediyor, *Avrasya İncelmeleri Merkezi (AVİM)*, Yorum No.2017 / 29, Mart 17, 2017, erişim tarihi Mayıs 26, 2017, http://avim.org.tr/tr/Yorum/TURKIYE-ERMENILERI-PATRIK-SECIMINE-DIS-MUDAHALE-DEVAM-EDIYOR

[5] Tulun, "Türkiye Ermenileri Patriği Seçimi Tartışmaları Yine Alevlendi" ; Tulun, Türkiye Ermenileri Patriği Seçimi Tartışmaları Devam Ediyor.

[6] Tulun, Türkiye Ermenileri Patrik Seçimine Dış Müdahale Devam Ediyor.

[7] Manukyan ve Gültekin, Ateşyan nihayet görevi bıraktı

[8] Ateşyandan Bekçiyana davet: Şartlar olgunlaştı, *Agos*, Mayıs 25, 2017, erişim Mayıs 26, 2017, http://www.agos.com.tr/tr/yazi/18589/atesyandan-bekciyana-davet-sartlar-olgunlasti

[9] Ateşyandan Karekin IIye: Yönetimi Bekçiyana bırakıyoruz, *Agos*, Mayıs 25, 2017, erişim tarihi Mayıs 26, 2017, http://www.agos.com.tr/tr/yazi/18590/atesyandan-karekin-iiye-yonetimi-bekciyana-birakiyoruz

[10] Tulun, "Türkiye Ermenileri Patriği Seçimi Tartışmaları Yine Alevlendi" ; Tulun, Türkiye Ermenileri Patriği Seçimine Dış Müdahale

[11] Seçim süreci yüksek ruhanilerin gündeminde, *Agos*, Mayıs 11, 2017, erişim tarihi Mayıs 26, 2017, http://www.agos.com.tr/tr/yazi/18478/secim-sureci-yuksek-ruhanilerin-gundeminde

[12] Yüksek Ruhani Kuruldan Bekçiyana destek, Ateşyan ve sivillere çağrı, *Agos*, Mayıs 19, 2017, erişim tarihi Mayıs 26, 2017, http://www.agos.com.tr/en/article/18559/supreme-religious-council-expresses-support-to-bekciyan

[13] Manukyan ve Gültekin, Ateşyan nihayet görevi bıraktı

Yazar Hakkında :

Mehmet Oğuzhan Tulun AVİM'de Analist olarak görev yapmaktadır. Çalışmaları Doğu Avrupa, Kafkasya, Asya,Türk-Ermeni ve Türkiye-Ermenistan ilişkileri, uluslararası suç ve tarih çalışmalarıyla ve

din ile siyaset arasındaki etkileşime odaklanmaktadır.

Atıfta bulunmak için: TULUN, Mehmet Oğuzhan. 2026. "TÜRKİYE ERMENİLERİ PATRİĞİ SEÇİM SÜRECİ HAREKETLENDİ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Analiz No.2017 / 12. Mayıs 26. Erişim Kasım 21, 2026. https://avimbulten.org/public/tr/Analiz/TURKIYE-ERMENILERI-PATRIGI-SECIM-SURECI-HAREKETLENDI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır